

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Utrakovistične šole na Koroškem in njih zagovornik. — Novi disciplinarni zakon za štajersko učiteljstvo. — Na boj na divje Amonite! — Zdravljenje naših bolnih razmer. — Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društev“. — Razmere srbskega učiteljstva. — Dopisi. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Oklice. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Gospodarski program.

Utrakovistične šole na Koroškem in njih zagovornik.

Slovenski klerikalni poslanec Grafenauer je pred kratkim v deželnem zboru gosp. dež. šol. nadzorniku Palli očital manjvrednost utrakovističnih šol, zlasti pa, da se slovenski otroci ne nauče toliko nemščine, kolikor se je mora zahtevati glede učnega časa. To je istina! Seveda Palla kot glavni zaščitnik dvojezičnih šol ugovarja tem očitkom. To se menda tudi nekoliko strinja z njegovim prepričanjem, ki si ga je po inšpekcijah — seveda na jako površen in varljiv način — pridobil. Še ni dolgo od tedaj, ko je g. Palla govoril v neki gostilnici te-le pomenljive besede: „Te šole (menil je utrakovistične!) so samo le glede nemščine imena vredne, v drugih predmetih se nič ne doseže.“ Gosp. Palla je s tem sam izrekel sodbo, da so utrakovistične šole „samo le“ ponemčevalnice in v vsakem drugem oziru — seveda tudi v vzgojnem oziru — za nič!

Pa tudi glede nemščine ni tako, kakor je g. Palla prepričan. On pozna samo le šolsko mladino, in sicer le bolj nadarjene otroke, ker se pri inšpekcijah le-ti največ vprašujejo. Če otrok odgovarja na nemška vprašanja, še ni poročstvo, da že dobro in dovolj zna nemški. Koliko se mladina v šoli nemščine nauči, bi pokazala statistika odrasle mladine v v čisto slovenskih občinah. Če dobro računimo, smemo trditi, da ena sama četrtnina šoli odrasle mladine umeva nemške časnike in knjige. Par nemških izrazov blebetati se kdorkoli kmalu nauči, a z razumom čitati ali kako pismo sestaviti je težja reč.

Lahko bi kdo ugovarjal: „Ali ni dovolj, ako se le četrtnina otrok nauči nemški pisati?“ Da, dosti bi bilo, če bi se drugim trem četrtinam otrok, ki tega ne doženo, tudi kaj dalo v življenje na pot. Pa ti so v resnici siromaki na duhu! Ne znajo ne nemški ne slovenski pisati; nekateri samo za potrebo slovenski čitati, kolikor so se naučili pri krščanskem nanku. Tako se „izobrazujejo“ koroški Slovenci! Slovenski se v šolah ne smejo učiti, ker bi tako zvedeli, da jim pristuje kot otrokom zvestega avstrijskega naroda več pravice, nego jih sedaj „uživajo“.

Nesramnost je za nemško inteligenco, da v XX. stoletju zlorablja šolsko vzgojo v svoje sebične politične namene. In taki ljudje si še prisvajajo ime „kulturonoscev“!

G. Palla ve za vse to; on ve, da se otroci ne uče slovenščine, svojega materinega jezika, in njemu je to po godi; on tudi dobro ve, da se veliko otrok ne nauči niti brati niti pisati, a on se za to tudi ne briga. Skratka: Šolska oblastva v nekdanjem slovenskem Korotanu prav po „očetovsko“ skrbe, da se Slovenci ne poučujejo v materinščini in da se sploh ta na vsak način zanemarja. — Seveda neizobraženo ljudstvo neodkritosrčnim nemčurjem in nemškutarjem rado gre na led in je prav ugodno za njih umazano politiko. Na tak nepošten način se drži dandanašnji nadarjeni narod koroško-slovenski v duševnem suženjstvu! Gosp. dež. šol. nadzornik pa naj premisli sledeča vprašanja: Ali ima ljudska šola le-ta smoter, da se nekaj otrok nauči tujega jezika (v tem slučaju nemškega)? Ali ni v obče za vsakega človeka — posebno za kmetovalca — bolj potrebno, da si pridobi pozitivnih znanstev in da razume vsaj eden književni jezik? Ali ni slab zgled razsodnim ljudem, če višja oblastva važni 1. § drž. šol. zakona tako zametujejo?

Novi disciplinarni zakon za štajersko učiteljstvo.

Rekli smo, da je ta zakon lepa pridobitev učiteljstva. In to je resnica, saj se z njim odpravi marsikateri nedostatek dosedanjega postopanja.

Največje važnosti je pač disciplinarni senat. Dosedaj je bil skoraj vedno tožnik in sodnik eden in isti — okrajni šolski svet, ki je bil že naprej uverjen o učiteljevi krivdi, sicer bi ga ne bil tožil. To se sedaj neha. Posebni senat bo pretresaval obtožbo in nje utemeljevanje, a tudi odgovor obtoženca in njega opravičevanje. Ne dovolj utemeljene obtožbe torej ne bodo mogle povzročiti obsodbe, kakor se je to baje dosedaj časih zgodilo. Veljalo bo le to, kar je disciplinarna preiskava resnično dognala in kar se je pravilno zapisalo, ne pa tudi to, kar si je dotični preiskovalec samo mislil ali pa tudi le želel.

V disciplinarnem senatu imamo tudi tovariša, ki se bo gotovo rad potezal za svoje kolege: a še veliko več vredno je, da se sme obtoženec dotične obravnave udeležiti in se tam zagovarjati. Kolikega pomena je to, ve le tisti, ki je že

okusil „prijetnosti“ dosedanjih disciplinarnih obravnav. V par besedah se mu je povedalo, česar je obdolžen in isti hip se je moral zagovarjati. Če takrat ni našel primernih besed, je bil izgubljen, zakaj o tem, kaj se je pozneje godilo in kako se mu je odmerila kazen, ni zvedel nikdar ničesar.

Sedaj se mu morajo v pregled dati vsi spisi disciplinarne preiskave in obtožence ima osem dni časa za sestavo svojega odgovora. Tudi soditi se ga sme le o dejstvih, ki so se obtožencu resnično očitala. To so gotovo lepe pridobitve, ki bodo našo samozavest sigurno znatno okrepile. Četudi nas bodo ostro sodili, nas vsaj zahrbtno ne bodo mogli obsoditi.

Da se je vzel anonimnim obtožbam velik del njih dosedanje veljave, da se smejo otroci le v najnujnejših slučajih zasliševati kot priče, da se morajo tudi uradoma iskati in uvaževati obtožencu ugodne razbremenilne okolnosti, da je pri disciplinarnem postopanju sploh varovati ugled obtoženca in našega stanu itd., so tudi določbe, ki morajo ugajati vsakemu vestnemu učitelju.

Kratko, naš novi disciplinarni zakon daje vsemu disciplinarnemu postopanju tako natančno direktivo, on nam dovoljuje nad vsem postopanjem toliko kontrole in nam nudi toliko prilike v lastno obrambo, da lahko z veseljem srceem vzkliknemo: Storili smo velik korak naprej! Dal Bog, da bi kmalu ščitil tudi tovariše sosednjih dežel vsaj tako dober disciplinarni zakon!

A navzlic vrlinam, ki smo jih spredaj omenili, nas ta zakon še vendar ne more in ne sme zadovoljiti. Ni še popolen, ne ustreza še modernim nazorom in ne daje nam še našemu stanu primernih pravic. Že na njegovi obliki se vidi, da je to prisiljen dar. Vse je tako čudno zvito in zavito, Nemec bi rekel „geschraubt“, da se kar spozna, kako so se gotovi činitelji branili, preden so izpustili katero dosedanjih svojih pravic. Določba za določbo se jim je morala takorekoč iztrgati, vsaka ugodnejša beseda se je morala posebej priborjevati. Čast našim borilcem!

A že to dejstvo, torej oblika sama, nam naznanja, da zakon ne more biti popolen. In res ni. Že v § 1. se pogrša določba, da izvrševanje državljskih pravic ne more biti predmet disciplinarnemu postopanju. S tem so se pridržale na našem stanu močne spon. Učitelj tudi v bodoče ne bo mogel brez strahu iti v politični boj za šolo in svoj stan, temveč se bo moral kolikortoliko ozirati na odločilno politično stranko. Hudo je to za nas, a tudi šola bo trpela, ker se bodo učitelji smeli le tam boriti za razvoj in svobodo šole, kjer so na krmilu svobodomiselne stranke. V nasprotnem slučaju bi se pa smatral njega nastop kot odpor proti veljavnim predpisom in po njem je! Priča: Dunaj i. dr.

Nadalje je škoda, da si obtoženec ne sme privedi zagovornika s seboj k disciplinarnemu senatu. Kako zamore vplivati dober zagovornik na sodnike, vidimo lahko pri porotnih sodnijah. Da pa obtožencu ni lahko gladko in mirno se zagovarjati, ve pač vsakdo. Vrhutega pa tudi nima menda nihče med nami tiste juridične naobrazbe in spretnosti, ki bi ga usposobila, takoj zase izkoristiti vsako količkaj ugodno besedo tožnikov in prič. Kaj pa šele nervozni ljudje, kakršnih je med nami več kot dovolj!

V zakonu se tudi nikjer ne omenja, da bi službeni prestopki recimo v pol letu ali v enem letu zastareli in bi se pozneje pri kaki priliki ne mogli upoštevati.

Manjka tudi določbe, da se pri rekurzu ne sme kazen poostriti. Koliko mirnejši bi pri taki določbi človek vložil ugovor. —

Da dobiva začasno od službe odstavljene (suspendirani) učitelj le del svoje plače, a še tega ne vsak, je krivično, ker je na ta način obsojen takorekoč že pred preiskavo. Določba pa, da dobi pridržani del plače le oni učitelj, ki se mu ni prisodila disciplinarna kazen, je za nas neznansko ostra, za one pa, ki so jo v tej obliki vrnili, jako ponižujoča. Ta pridržana plača naj bi menda pokrivala stroške, ki jih povzroča disciplinarno postopanje. Bi li ne bilo lepše reči, da plača stroške obsojeni učitelj?

Tej določbi je deloma sorodna tudi ona, da mora učitelj, ki se mu je prisodila disciplinarna kazen, plačati tudi priče, ki so prišle zaradi njegove zahteve pred senat.

Vzemimo slučaj, da se očitajo učitelju kršenja njegovih dolžnosti, ki bi ga mogle spraviti ob službo. Takoj se začasno odstavi, preiskava teče in teče, a ni mu mogoče takoj navesti dovolj razbremenilnih okolnosti, ne more dobiti prič, ker so iste morebiti odpotovale itd. Črez pol leta je morebiti obravnava pred senatom, tja zahteva tudi učitelj svoje priče in končno se opere tako, da se mu odmeri samo ukor. Ovrigel je torej skoraj vse obtožbe, a navzlic temu mora izgubiti vso plačo ali vsaj del plače in mora plačati še priče. Po krivem je bil obdolžen, pol leta se je v velikem strahu boril za svoj in svojih obstanek, a končno se mu v nagrado za prebiti strah in trud še kazen tako hudo poostri. Kaj takega je mogoče menda le pri nas učiteljih!

Tudi določene kazni se nam ne zde povsem primerne. Premalo jih je in te so razmeroma strašno stroge. Ukor — premostitev — odpustitev s službenega mesta — odpustitev iz šolske službe. — Škoda, da se niso uvedle denarne kazni. Z istimi bi se kazen lahko stopnjevala, kakor se godi to pri kazenskem sodišču, ne da bi se tako kmalo šlo za eksistenco. No, pa morda se odslej ne bo kaznovala vsaka malenkost. —

Pregledali smo torej novi zakon, našli smo njegove vrline, kakor tudi glavne nedostatke njegove in videli smo, da zadnjih ni premalo. A vendar vztrajamo pri prvi svoji trditvi: „Storili smo korak naprej!“ Bolje je nekaj, nego nič. Minilo bo pač še dokaj časa, preden bodo spoznali odločilni činitelji, da je naš stan vreden istega spoštovanja in uvaževanja kot drugi inteligentni stanovi, da nismo mi slabejši ljudje kot so drugi in da bi mi tudi brez posebnih spon, iz lastnega nagiba čuvali in branili svoj stanovski ugled. Dal Bog, da bi vsaj v drugih kronovinah, kjer bodo v bližnji bodočnosti snovali slične zakone, opustili vsaj glavne nedostatke našega, držeč se gesla: Le značaji morejo vzgajati značaje; značaji pa vzklijejo in se razvijejo le v svobodi, torej mora biti učiteljstvo kolikor mogoče svobodno!

Na boj na divje Amonite!

III.

Gonja proti naprednemu učiteljstvu nima v klerikalnih listih in na klerikalnih shodih še vedno konca. „Slovenec“ in „Slovenski List“ ščujeta in zabavljata dannadan proti nam. Ker nam ne more klerikalno časopisje s stvarnimi do-

kazili do živega, igrajo v njem osebni napadi veliko in glavno ulogo. Zlasti nekateri napredni učitelji, znani tudi našim bralcem, so sedaj predmet zlobnemu klerikalnemu zabavljanju in grdim klerikalnim lažem. Mi smo seveda preveč vzvišeni nad takim ostudnim početjem, zato pričakujejo gospodje v ljubljanskem šenklaškem farovžu in v Ovijski hiši zaman, da bi reagovali na izbruhe osebne antipatije in na lažnjiva natančevanja. Ako se s tem strinjajo nauki katoliške vere, ki jo nosijo vedno na jeziku, katere so pa njih srca prazna, nam tudi prav! V tem pogledu si smemo laskati, da smo boljši katoličani nego so oni, zakaj nikoli nismo in ne bomo rili po blatu, da bi z umazanimi rokami ometali — in to po krivici! — politiškega nasprotnika. Kar smo doslej očitali klerikalizmu, smo tudi vse dokazali: stvarni argumenti niso v našem boju nikoli podlegli osebnim napadom. Zato je naša vest mirna in čista!

Tako ostane tudi v bodoče!

Ker smo preverjeni do duše, da trpimo samo zaradi klerikalizma največje krivice, zato bomo nadaljevali proti njemu boj z vsemi svojimi silami in z neomajnim sklepom, da ne pridemo nikdar in nikoli prosit oproščenja tjakaj, kjer bi morali nam dati zadoščenje!

Kadar pride do izboljšanja naših plač bodisi potom novih davkov ali doklad, bodisi kako drugače, takrat bomo pač nastopili z zahtevo, da se od plačevanja v svrhu regulacije učiteljskih plač izključi dr. Šusteršič, ker bi rajši poginili od glada nego prejeli iz njegovih rok samo pol vinarja!

Sovraštvo do početja kranjskih klerikalcev je sedaj doma povsod, koder deluje slovensko učiteljstvo. Simpatije vseh poštenih ljudi so na naši strani. To dejstvo nam daje moč in pogum.

* * *

Gibati so se začela tudi naša okrajna učiteljska društva. Učiteljsko društvo za kranjski okraj je zborovalo dne 3. t. m. na Primskovem in sprejelo enoglasno te-le resolucije:

I.

Podpisano učiteljsko društvo protestuje proti nečuvnosti klerikalni anarhiji v deželni zboru kranjskem, ki je naperjena proti izboljšanju učiteljskih plač in proti zato neizmerno škodovati našemu ljudskemu šolstvu, ki ostane kmalu brez učiteljstva, ker beže mlade učne osebe zaradi sramotno nizkih plač kar trumoma iz dežele.

II.

Podpisano učiteljsko društvo protestuje najodločneje proti učiteljstvu skrajno žaljivemu, njega ugled in veljavo kratečemu in naravnost proti telesni varnosti učiteljstva naperjenemu, docela neosnovanemu hujskanju dr. Šusteršiča in njegovega glasila „Slovenca“.

III.

Podpisano učiteljsko društvo apeluje na vse merodajne faktorje in korporacije, kakor na deželnozborsko večino in deželno vlado kranjsko, da varuje ugled in veljavo kranjskega učiteljstva z vsemi silami in z vsemi pripustnimi sredstvi pred brezvestnimi hujskači in obrekljivci.

IV.

Podpisano učiteljsko društvo apeluje na vse merodajne faktorje in korporacije, da si v interesu šolstva in učiteljstva

ter zato v interesu blaginje dežele kranjske z vsemi silami prizadevajo, da se nemudoma uredi plače kranjskega učiteljstva v smislu resolucije B zadnjega velikonočnega učiteljskega shoda v Ljubljani.

V.

Podpisano učiteljsko društvo se strinja s pisavo „Učit. Tovariša“ ter zahvaljuje njega urednika na možatem in odločnem nastopu proti najhujšemu in najnevarnejšemu sovražniku svobode naroda vobče, učiteljstva posebej, in ga prosi naj vztraja na sedanjem težavnem potu še v nadalje v procvit šolstva in učiteljstva.

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj.

Fr. Luznar, t. č. predsednik.

Zdravljenje naših bolnih razmer.

II.

Vprašanje:

Nameščena sem bila z dekretom okrajnega šolskega sveta X z dne . . . št. . . brez zrelostnega izpričevala za pomožno učiteljico na ljudski šoli v D . . . V dekretu stoji doslovno: „Mit der Rechtswirksamkeit vom 15. April 1903 auf die Dauer des Bedarfes . . .“ Deželni šolski svet v Gradcu je moje imenovanje potrdil, a mi je nakazal plačo le za mesece letnega polletja, za glavne počitnice nič, potem pa, začeniši z dnevom zimskega polletja dalje letno nagrado 720 K. Za glavne počitnice mi je torej odtegnil 90 kron. Ali je to postopanje deželnega šolskega sveta v zakonu utemeljeno, in kaj mi je storiti, da doženem svojo pravico?

Milica.

Odgovor:

Blagovoli vložiti pri svojem šolskem vodstvu sledeče, s kolkom za 1 K kolkovano vlogo:

Visoki c. kr. deželni šolski svet v Gradcu!

Okrajni šolski svet X. me je z nastavnim dekretom (recimo) z dne 2. aprila 1903, št. 306 na mojo prošnjo nastavljal za pomožno učiteljico za trajanja potrebe na dvorazredni ljudski šoli v D. s pravomočnostjo, začeniši z dnem 15. aprila l. 1903. z naročilom, to službo takoj nastopiti ter se tamkajšnjemu načelniku krajnega šolskega sveta in šolskemu vodji v svrhu uvedanja v službo predstaviti, kakor to dokazuje priloga A. (Dekret).

Temu naročilu sem se takoj odzvala ter sem nastopila podeljeno mi službo dne 15. aprila 1903. Sklicujem se na tozadevno uradno naznanilo šolskega vodstva v D. o nastopu moje službe, odposlano v svrhu nakazanja moje nagrade naravnost vis. c. kr. dež. šolskemu svetu.

Vis. c. kr. deželni šolski svet mi je s svojim ukazom (recimo) z dne 26. aprila 1903., št. 4368, nakazal nagrado po 60 K le za mesece letnega šolskega polletja, nadalje začeniši z dnevom zimskega polletja naprej letnih 720 K, za glavne počitnice se mi torej nagrada ni nakazala in s tem se mi je odtegnilo pripadajočih 90 K.

Smatram imenovani ukaz vis. c. kr. deželnega šolskega sveta v zakonu nentemeljenim in dokazujem izrečeno neutemeljenost s sledečimi določbami:

1.) Odstavek 3. § 9. zakona z dne 19. septembra 1899. dežel. zakonika in naredbenega lista št. 73 veljaven za voj-

vodino Štajersko določa izrečno, da dobe pomožne učiteljske osebe, ki nimajo izpričevala, letno nagrado 360 gl. = 720 K. Brez dvombe pripada torej tudi meni letna nagrada 720 K.

2.) Pod letno nagrado se v mojem slučaju razumeva nagrada, pripadajoča mi od dneva mojega službenega nastopa t. j. od dne 15. aprila 1903. do 15. aprila 1904. v znesku 720 K, ki se mi nakaže v enakih mesečnih obrokih brez ozira na počitnice. Ako bi rečeni zakon izključil počitnice, potem bi se pomožnim učiteljem morali odtegovati zneski ne samo za dobo glavnih, temveč tudi binkoštnih, velikonočnih, božičnih itd. počitnic. Kaj sličnega v imenovanem zakonu ni povedano in torej izključenje nagrade za glavne počitnice v ukazu vis. c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 26. aprila 1903., št. 4368, v zakonu ni utemeljeno.

3.) Pod izrazom „letna nagrada“ se ne razumeva nagrada za šolsko leto, zakaj isto šteje v smislu § 8. šolskega in učnega reda z dne 20. avgusta 1870. le 46 tednov, sicer bi se morala letna plača tudi pri provizoričnih in definitivnih učiteljih po analogiji nanašati le na teh 46 tednov in bi torej v glavnih počitnicah ne dobivali plače; temveč izraz „letna plača“, „letna nagrada“ se nanaša na službeno kalendarsko leto z 12 meseci, oziroma 52 tedni, računajoč od dneva službenega nastopa, ter se pri tem ne sme ozirati na dneve, v katerih se ni podučevalo.

4.) V smislu priloženega nastavnega dekreta in v smislu mojega resničnega šolskega nastopa je postal odstavek 3. § 9. zak. z dne 19. septembra 1899. za mojo osebo pravo-močen z dnem 15. aprilom 1904. in ostane takšen tako dolgo, dokler se mi ne izroči odstavni dekret, kar se še doslej ni zgodilo, ali pa dokler se sama ne odpovem službi.

5.) S stališča vsakdanjih svojih življenjskih potreb moram spoštljivo omeniti, da moram tudi v glavnih počitnicah plačevati hrano, obleko, stanarino itd. ravno v isti meri kakor v šolskih dnevih, in se je postavodajna oblast pri sestavljanju zakona na to ozirala in poslej ni nastopil noben zakonito utemeljen vzrok, ki bi dajal vis. c. kr. deželnemu šolskemu svetu kot izvrševalni oblasti II. instance povoda, ta ozir na potrebe vsakdanjega življenja prezreti.

Oprta na te razloge, prosim spoštljivo:

Visoki c. kr. deželni šolski svet blagovoli svoj ukaz z dne 26. aprila 1903., št. 4368, kot v zakonu neutemeljen razveljaviti ter mi nagrado tudi za glavne počitnice 1903 t. j. za dobo od do 1903 v znesku 90 K priznati in nakazati.

V D, dne

Podpis:

Z besedilom te vloge opozarjam vse pomožne učiteljske osebe na Štajerskem, ki se jim nagrada v glavnih, oziroma katerih drugih počitnicah v času njihovega službovanja ni nakazala, na storjeno jim krivico.

Zakon z dne 19. septembra 1899., dež. zak. in nared. list št. 73, veljaven za vojvodino Štajersko, je stopil v veljavo dne 1. julija 1899. Naj torej blagovolijo storiti podobne korake, da se jim nepriznani zneski priznajo in nakažejo. Razumeva se ob sebi, da se pomožni učitelji na Kranjskem in v drugih deželah ne morejo tega zakona posluževati. Najti pa bo gotovo tudi zanje pripomoček, da se jim ne kratijo dohodki.

Tovarišico Milico pa prosim, naj svoječasno naznani uspeh svoje vloge uredništvu „Učiteljskega Tovariša“ in mu doloži besedilo dotičnega akta.

Dohtar Rovan.

Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“.

(Dalje).

Milan Pejnović, vadniški učitelj v Zagrebu, razpravlja o petletnicah, oziroma o praksi, po kateri izgubi ljudskošolski učitelj kvinkvenije, zlasti če slušbuje na kaki višji ljudski šoli, na vadnici ali na učiteljišču.

Naslednji govornik je bil Ivan Kovačević, učitelj vadnice v Petrinji, ki je razmotrival jako obširno vprašanje kakov uradnik je ljudskošolski učitelj, ter je poročal o nestrokovnem nadzorstvu šole po šolskih odborih in krajnih šolskih nadzornikih. Učitelji niso ne državni ne deželni ne občinski uradniki, oni so po § 110. šol. zak. „javni činovniki“, ali ta pojem je tako obsežen, da se pod njim more razumevati vse osebe, ki služijo javnim uvedbam, tudi one nižje kategorije, kakor so n. pr. člani javne varnosti, eksekutorji i. t. d. Tako tedaj s pojmom „javni činovnik“ ni položaj učiteljstva niti najmanj urejen, kakor to pri ostalem deželnem in državnem uradništvu. Razpravljajoč razliko med učiteljstvom in uradništvom, navaja govornik zapostavljanje učiteljstva v materialnem kakor tudi v moralnem položaju.

Ne morem, da bi tudi ob tej priliki ne poudarjal, da učiteljstvo v svoji preveliki požrtvovalnosti in navdušenosti po strokovni popolnitvi dela na svojo gmotno škodo, pač pa na korist občine in dežele. Ono je razea mnogih drugih inštitucij zamislilo in osnovalo učiteljska društva širom domovine. Ono pohaja skupščine teh društev kakor tudi glavne skupščine svojega „Saveza“ v Zagrebu ob svojih stroških, ker so tudi doneski poedinah društev svojim delegatom zložili učitelji, četudi se zaraditega zadolžijo, oziroma oškodujejo in prikrajšajo svojo obitelj. Poročevalec dokazuje nato, da bi pravzaprav morala dežela, oziroma država skrbeti za učiteljske sestanke ter plačevati dnevno in potnino.

Nadalje je omenjal, da se tudi pri odmerjanju selitvenih izdatkov prikrajšuje učiteljstvo na vse mogoče načine ter navajal več drastičnih primerov.

Razmotrival je vprašanje, čigar uradnik naj je učitelj, ter prišel do zaključka, da bi pravzaprav moral biti deželni uradnik, seveda bi kot tak moral imeti tudi vse ugodnosti, deželnim uradnikom pripadajoče. Razen gmotnega zapostavljanja je največja rana, iz katere nam krvavi srce, največja zavora našemu vozu, v katerem razvažamo luč prosvete, ki nam drugače blago in sladko delo napravlja težavnejše, dejstvo, da je učitelj več nego kdo drugi podvržen vsakojakemu in nestrokovnemu nadzorstvu.

Z rezkimi besedami je na podlagi mnogih dokazov ob-sodil delovanje krajnih šolskih svetov, ki bolj ovirajo nego pospešujejo delo učiteljstva. Tudi krajni šolski nad-zornik je nepotreben.

V smislu visoke naredbe o upravi ljudskih šol bi moral krajni šolski nadzornik biti univerzum pedagoško-didaktičkega znanja, moral bi biti učitelj učitelju, ker se njegova nadzo-rovalna oblast razteza razen paznosti na zunanost šole tudi na njeno notranjost t. j. na pouk, učno metodo, potem na nadaljno izobrazbo učiteljstva in na vse, kar je možno po-speševati notranje poboljšanje šole, zavoljo tega mora paziti na to, ali je zaradi uspešnega poučevanja več oddelkov v eni učni sobi primerno razdeljeno, kako učitelj poučuje in z deco postopa, ali rabi predpisana učila in knjige, ali v svojem stanju napreduje i. t. d.

Kadar bi vse naše šole mogle imeti tako strokovno izobražene krajne šolske nadzornike, takrat bi hrvaški narod bil najnaprednejši na zemeljski obli, potem bi ne trebalo nadaljnjih strokovnih nadzorstev, ne župnijskih, ne dež. nadzornikov. Tako veliko število sposobnih strokovnjakov, ki bi zamogli biti učitelji učiteljem, bi bila največja dobrota za napredek in razvitek šolstva. V istini je pa vse drugače. Čemu tedaj tako nadzorstvo! More li človek nadzirati posel, ki ga ne razume? Ni li tak nadzorovatelj bolj v škodo kakor v korist? Ali je kje kak stan, ki bi ga nadzorovali oni, ki niti pojma o tem nimajo? . . . Od učitelja je odvisen napredek šole. Ako nima učitelj ugleda, je propadla šola, a kako ga naj ima, ko vsak otrok, vsak vaščan čuje in vidi, da učitelja njegov sosed — kmet — more nadzorovati, mu dajati navodila, ga opominjati in da se mu more učitelj pokoravati?! Strokovni nadzorniki so zato, da dajejo učitelju potrebna navodila, da ga opominjajo, če je potreba. Čemu jim torej nestrokovnjaki kvarijo njih posel?

Moglo bi se nam reči, da se hočemo vsakemu nadzorstvu umakniti, a vendar nam ga je treba. Ravno zaradi tega ker smo uverjeni, da naš stan potrebuje dosti in pravega — a ne škodonosnega — nadzorstva, nečemo, da bi se mu umaknili, nego nasprotno hočemo, da, prosimo, da se naše delo nadzoruje, a ne po organih, ki nimajo pojma o našem delu in o znamenitosti šole, nego po organih, ki so strokovno izobraženi in ki morejo z uspehom nadgledovati napredek šole in tudi daljno naobrazbo učiteljstva. Kakor duhovnike nadzoruje duhovnik, sodnike sodnik, gozdarje gozdar i. t. d., tako je edino pravo, da učitelje nadzoruje učitelj.

Končno predlaga govornik, naj se uvede inštitucija okrajnih šol. nadzornikov. Nadzorništvo bi bilo potem okrajno (kotarsko) županijsko in deželno (zemaljsko).

Kovačevićev obširni govor je bil burno odobran, seveda smo posneli le jedro in nekaj stavkov, dasi bi ga radi vsega priobčili.

Nato je prečital Milan Pejnović peticijo na sabor kraljevine Hrvaške i Slavonije, ki ima izražene te-le želje:

1. Da se pravni, posebno gmotni položaj ljudskega učiteljstva kraljevine Hrvaške in Slavonije uredi s posebnim zakonom;

2. da se učiteljstvu pripozna značaj deželnih (zemaljskih) uradnikov z vsemi pravicami, ki so združene s tem položajem in da se izplačujejo iz deželne blagajnice, v katero bi občine vplačevale potrebne prinose;

3. da se učiteljstvo nižjih in višjih ljudskih šol uvrsti v XI., X. in IX. plačilni razred s pravom na povišanje vsakega petega leta v višjo stopnjo plače, odnosno v višji plačilni razred;

4. da se učitelji posebno nagrajujejo za vodstvo šolske uprave; a za delo v opetovalnici da se nagrade, kakor za delo v obrtnih šolah;

5. da se orglarska, odnosno pevovodska služba povsem odstrani od učiteljske, in se vsak posamezen slučaj prepusti sporazumljenju učitelja z dotično cerkveno občino;

6. da se umakne § 152 šol. zakona z dne 31. vinotoka 1888., s katerim se z možnostjo učiteljica obenem prostovoljno odpove učiteljski službi;

7. da se določbe o upokojenju deželnih uradnikov v popolnem obsegu uvedejo tudi pri učiteljstvu, ali pa tako, da se učitelji in učiteljice s popolno plačo upokojijo koncem 30. leta službovanja, a najbližnji rodovini neoženjenih učiteljev, odnosno samskih učiteljic povodom smrti podeli pokojnina;

8. da se razpustijo krajni šolski odbori in odpravijo šolski nadzorniki, a uvede strokovno okrajno (kotarsko) nadzorstvo ljudskih šol. —

Ko je konstatoval predsednik, da je peticija sprejeta, je zaključil izvenredno občno skupščino ter naznanil, da se vrši drugo jutro ob 9. uri osemnajsta glavna skupščina „Saveza“.

Razmere srbskega učiteljstva.

(Dopis iz Srbije.)

Kralj s svojim režimom, ki je bil za nas velika nesreča, je bil in šel. Mnogo se je izpremenilo v naši lepi zemlji. Nova struja si vse stvari polagoma ali za stalno osvaja. Prihajamo iz mučnega položaja, iz katerega malone ni bilo izhoda, ki smo vanj padli zaradi pregreh in zločinov, ki so — žal! — imeli zaslonbo tam, od koder bi se morali razlivati žarki vere, pravice, morale, čistosti, toplote, ljubezni in navdušenja za vse, kar je plemenito, pošteno in koristno.

Razveselili smo se v Srbiji novega položaja, uživali smo se vanj in zaupamo vanj. Nekoliko domačih nezadovoljnih, največ takih, ki so jim vzeli nezaslužene dohodke, pretaka s sodelovanjem tujega, večinoma vašega tiska solze po sužnji preteklosti, ki se je spominjamo — s stidom.

Naša narodna skupščina, ki je čist in jasen izraz volje našega naroda, kraljevska vlada, ki je izraz želja in razpoloženja narodne skupščine, sta na delu, da popravita vse, kar je bilo z namenom zagrešeno, da dovedeta vse na svoje mesto, da dasta vsemu pravo vrednost.

Srbsko učiteljstvo je s pravim in istinitim navdušenjem in z največjo iskrenostjo pozdravilo novi red v domovini. Volitve v narodno skupščino so dokazale tudi sedaj neobičajno živahnost in akcijo našega učiteljstva.

Dasi so nam v preteklem letu propadle vse nade, prihajamo učitelji iznova s svojimi zahtevami pred merodajne činitelje. Srbsko učiteljstvo, zedinjeno v „Učiteljskem udruženju“, prihaja s svojimi zahtevami za preosnovo in napredek ljudskega šolstva in za izboljšanje svojega gmotnega stanja.

Kakor povsod (tudi na slovenski zemlji) prihajajo tudi pri nas takoj z neugodnimi finančnimi in ekonomskimi deželnimi razmerami, kadar začne učiteljstvo govoriti in delati za izboljšanje svojega položaja. In tudi sedaj, kakor da bi ne mogli živeti brez teh neprestanih tožb, ki se začujejo takoj s strani, ki je pozvana, da nam pomaga, ki pa ni baš na sebi nikakor občutila tega težkega položaja v domovini.

Projekt za izpremembo sedanjega šolskega zakona, ki je bil z zadnjimi določili napravljen v dobi največje reakcije, predloži sedanji naučni minister Stojanović narodni skupščini. Kaj bodo tu delali in ukrenili, to bom redno poročal čitateljstvu cenjenega „Učiteljskega Tovariša“.

Dva srbska naučna ministra, izmed katerih smo zlasti enega smatrali za osobitega prijatelja učiteljstva, sta bila vedno in povsod nasprotna izboljšanju našega materialnega stanja.*) Eden izmed njih se je moral zaradi tega vprašanja

*) Tak je naš velevidni dr. Šusteršič, samo da še ni — minister. Če bi šlo po njegovem ščevanju, bi vse napredno slovensko učiteljstvo pobili, potem bi mu seveda ne bilo treba izboljševati plač, ker so klerikalni naši tovariši menda tudi s tem zadovoljni, kar imajo sedaj. Sicer ste pa iz našega lista spoznali tudi v Srbiji, s kakšnimi ljudmi se moramo pri nas bojevati.

celo umakniti s svojega mesta, ali — žal! — tudi to nam ni pomagalo. Bojimo se, da se tudi sedanji naš naučni minister Stojanović glede tega v mnogem ne loči od svojih prednikov. Vkljub vsemu pa zaupa naše učiteljstvo v Boga in narodno skupščino in ima vero v pravično pripoznanje svojih pravic. Nadejam se, da vam v prihodnjem pismu sporočim kaj veselega!

M.

Dopisi.

Koroško.

Iz Št. Jakoba v Rožu nam piše prijatelj: Nesramne krivice se godijo koroškim Slovencem vsepovsod. Ne le, da se slovenščina odvrča skoraj iz vseh dvojezičnih šol, ampak nastavljajo se tudi na slovenskih šolah zagrizeni nemškutarji kot nadučitelji. Tak primer nam je Št. Jakob v Rožni dolini, kjer se nahaja petrazredna, edina slovenska šola na Koroškem. Pa tudi ta šola v pravem pomenu ni slovenska, ampak v resnici dvojezična, ker se slovenska mladina nauči tu bolj nemščine, nego na drugih šolah-ponemčevalnicah. To dejstvo pa nadučitelj J. Krebitz ne upošteva; on si želi le utrakvistično, t. j. nemško šolo za slovensko mladež. In čemu li? Ker ga je baje sram, da je nadučitelj slovenski šoli! O, ta uboga duša! Gotovo si je v svesti, da ni vreden mesta nadučitelja na ljudski šoli, ki je osnovana po načelih zdrave in pametne pedagogike. Da se Krebitz s tako pedagogiko ne bavi, priča njegov referat „Pädagogische Suggestion“, ki ga je predaval 3. septembra t. l. na nekem učiteljskem shodu. Gotovo je pokazal, kako se vpipne v nedolžno slovensko mladino nemškutarski dnh, t. j. kako se napravljajo iz Slovencev sovražniki lastne krvi, lastnega naroda!

Da je ta gospod fanatičen nemškutar, dokazuje to-le: Povodom volitve učiteljskega zastopnika v okrajni šolski svet je Krebitz nastopil kot kandidat ter obljubil, ako njega volijo, da bo svobodno in nemško šolo zastopal do skrajnosti! Samo nemške šole bo zastopal, svoje lastne slovenske pa ne! Nesramnost je od značajnega moža, ako se poteza za šolo, ki mu je trn v očesu! Saj je imel prej lepo mesto nadučitelja na 4razrednici v Št. Štefanu ob Zili. Zakaj ni ostal ondi? Mislil je, da bo na mah ugonobil slovensko šolo v Št. Jakobu. Za tega „pedagoga-sugerenta“ sta Komensky in Pestalozzi zaman živela.

Vi, Šentjakobčanje, si pa zapomnite: Branite svojo slovensko in izvrstno šolo tudi do skrajnosti! Kakor hitro bi jo pretvorili v utrakvistično, takoj bi vam poslali par nemških učiteljev, ki bi se drzno vedli med vami, vas s „hajl-klici“ izzivali in vam vaše nadarjene otroke odtujevali!

Književnost in umetnost.

„Zvonček“ ima v zadnji številki to-le vsebino: 1. Moč. E. Gangl. Pesem. — 2. Stara mati. Borisov. Pesem. — 3. Božič gre. Borisov. Pesem. — 4. O svetem letu. Ivo Trošt. Povest. — 5. V spomin na dobo cvetja. Podoba v barvotisku. — 6. Božič. Stepenko. Povest. — 7. Sveti Miklavž. Borisov. Pesem. — 8. Jurij baron Vega. Makso Pirnat. Življenjepis s tremi podobami. — 9. Iz čitanke grofa Leva Nikolajeviča Tolstoga. Solovej. Povesti —

10. Zapuščena. C. Golar. Pesem. 11. — Pripovedka o na-prstniku. Minka Pirčeva. Povest. — 12. Kako je bil zajec obsojen na petindvajset. Fr. Črnagoj. Povest. — 13. Pouk in zabava. Aj, na okna... A. Kosi. Uglasbena pesem. Novice in rešitev demanta. — 14. Ob sklepu četrtega letnika.

Nova učna knjiga. Naučno ministrstvo je odobrilo knjigo Pavle pl. Renzenbergove „Ženska ročna dela za pouk na ženskih učiteljiščih, III. del.

Vestnik.

Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani priredi o božiču takoj po predavanju prof. Bežka, dne 27. t. m. učiteljski shod. Edina točka: Klerikalna obstrukcija v deželnem zboru in učiteljstvo, poroča Eng. Gangl. — Tovariši in tovarišice, pridite mnogoštevilno!

Poročila se je učiteljica gđe. Alojzija Bizailova z gosp. Kristijanom Hodnikom v Ilirski Bistrici. Čestitamo!

S shoda v Kranju. Deželni poslanec Ciril Pirc je priredil dne 30. novembra shod v Kranju, kjer je omenil tudi regulacijo učiteljskih plač. Glede te točke je govoril tako: „Končno naj še omenjam, da je zaradi komedije v deželnem zboru ostala nerešena prevažna kulturna zadeva, ki interesira vso deželo. Kranjsko učiteljstvo je sigurno pričakovalo od letošnjega zasedanja, da ga reši iz obupnega gmotnega položaja. Vsak pošten človek mora priznati, da dobivajo učitelji za svoje dobro kulturno delo uprav beraške plače. Glede na to dejstvo je bila narodno-napredna stranka odločno zato, da se sprejme po deželnem predsedniku predloženi načrt, deželnega šolskega sveta, glasom katerega bi se zvišale učiteljske plače za 25% temeljne plače. Glasovali bi bili za ta predlog, če bi bilo prav treba zvišati deželno naklado. Preverjeni smo namreč, da bi ta denar ne bil vržen proč, marveč da ga bi bilo dobilo ljudstvo z velikimi obrestmi nazaj. Klerikalci s svojo obstrukcijo so učiteljstvu požrli opravičene nade, dasiravno so se jim prej dobrikali in jim obljubljali vse mogoče. In da je ironija tem popolnejša, je povedal dr. Šusteršič na cerkniškem shodu, da se regulacija učiteljskih plač ne bo izvršila prej, dokler ne bo rešena volilna reforma. Lepa perspektiva se tu odpira učiteljstvu! Pa naravno! Klerikalci niso bili nikdar prijatelji učiteljstva in šole. Šola probuja ljudstvo, in zavednega ljudstva klerikalci ne morejo rabiti v svoje namene. Narodno-napredna stranka, ki teži po splošnem napredku našega naroda, je naravna zaveznica učiteljstva. In prav je imel dr. Tavčar na novomeškem shodu, rekši: „Prej nikake volilne reforme, dokler se ne uredi učiteljske plače“, zakaj z regulacijo učiteljskih plač se bo tudi kranjska šola dvignila na višji nivo. General Montecuccoli je dejal, da je treba za vojskovanje denarja, denarja in zopet denarja, mi slovenski liberalci pa pravimo: za naš boj, za napredek, za boj z uma svetlim mečem potrebujemo šol, šol in zopet šol!“ (Burno pritrdjevanje.) — Na shodu je govoril tudi učitelj g. V. Rus. Njegov govor objavimo prihodnjič doslovno.

Novi krajni šolski nadzorniki v krškem okraju. Pod enakim naslovom smo v zadnji številki povedali, da ni med 30 novimi krajnimi šolskimi nadzorniki v krškem okraju nič manj nego 16 župnikov in kaplanov. „Laibacher Zeitung“ pa javlja v 268. številki, da je imenovan za krajnega šolskega nadzornika v Mokronogu g. Eduard Vencajs, k. k. Steueramtsadjunkt in Nassenfuß. Torej: Mein Liebchen, was willst du noch mehr!

Volilna reforma in reforma učiteljskih plač nista prav v nobeni zvezi. Vendar so s prvo ubili kranjski klerikalci drugo. Kdor zna — pa zna! Bomo jim že posvetili!

Dunajsko slovansko dijaštvo je zborovalo dne 3. t. m. v prilog slovenski univerzi v Ljubljani.

Imenovana je za začasno učiteljico v Šiški gđc. Ana Zarlijeva.

Učiteljske vesti. Absolviran učiteljski kandidat gosp. Rajmund Božič je imenovan za provizoričnega učitelja v Št. Vidu pri Ljubljani, za učiteljice pa so imenovane gđc.: Marija Gasperinova od Sv. Križa za Kostanjevico, P. Jakličeva za Mokronog in Franja Trtnikova za Sv. Križ.

„Slovenec“ in „Slovenski List“ sta začela znamenito dirko. Kosata se med seboj, kdo bo prej obral do kosti napredno učiteljstvo in kdo bo prvi ubil njega ugled med našim „dobrim ljudstvom“. V tem prizadevanju sta imenovana lista nedosežna mojstra. Priliko imamo, da čitamo več listov različnih strank in raznih barv, toda glede nesramnosti in lažljivosti sodi vsekakor glasiloma kranjskih klerikalcev prvenstvo. Časih pricaplja za njima seveda tudi „Slovenski učitelj“, in takrat je prav zabavno občudovati to zanikrno trojico, kako se poti in trudi, da bi v luči — ljubljanskega škofa in Šustersiča milosti oglodala poštenje slovenskega naprednega učiteljstva. Vzlic polnim skledam morajo biti gospodje, ki zakladajo prostore imenovanih glodalcev, strašno lačni. Ni jim dovolj, da so odjedli kranjskemu učiteljstvu izboljšanje plač, sedaj bi mu tudi radi pozobali dobro ime! Sicer pa ni nemogoče, da pride do veljave prislovice: „Kdor drugim jamo koplje, sam pade vanjo!“

Kongregacijske šole na Kranjskem. Kranjska dežela bi potrebovala francoskih senatorjev. Dočim na Francoskem celibatarje in nune podijo iz šol, jih na Kranjskem vsled pomanjkanja učiteljstva vabijo v šole ter jim izročajo mladino v vzgojo, dasi nimajo o vzgoji pojma. Zopet dva slučaja. Šolskim sestram v Šmihelu pri Novem mestu, ki imajo že 5 razredno zasebno dekliško šolo, se je dovolilo imeti tudi javno šolo s poldnevni poukom, dokler se ne uredi ondotno šolsko področje. V Vačah pri Litiji pa se je poveril pouk ondotnemu kaplanu Alojziju Smukavcu, ki bo poučeval v kaplaniji, dokler se ne zgradi novo šolsko poslopje. Učiteljev ni, ker je pluča preslaba, plača se ne zviša, ker tega klerikalci ne dovolijo, in tako dosežajo po ovinkih klerikalci svoj namen ter se polnijo naše šole z duhovniki in nunami.

Posnemanja vredno! V vseh državah so se začeli v zadnjih časih zanimati za ljudsko šolstvo. Višji krogi so spoznali, da tako ne pojde več naprej. Treba je odpomoči in če stane tudi mnogo žrtev, neznosnim razmeram je treba narediti konec. Tudi na Laškem se dani ubogi pari učitelju. Kakor znano, se je sestavilo v Rimu novo ministrstvo. Naučnim ministrom je bil poklican univerzitetni profesor Orlando. V svoj program, ki si ga je začrtal ob vstopu v ministrstvo, si je postavil kot najvažnejšo točko ljudsko šolstvo. Čujmo, kaj misli on o njem! — Dosedanji uspehi na ljudski šoli so preneznatni, da bi povzdignili narod na višjo stopnjo izomike. Še vedno se nahaja med narodom preveč analfabetov. Predvsem je treba, da zna ljudstvo dobro brati in pisati, zakaj to so prvi pogoji nadaljne izobrazbe.“ Orlando pravi, da bo treba ustanoviti mnogo več nedeljskih in večernih šol. „Na vsak način pa je treba v prvi vrsti skrbeti za ljudskošolskega učitelja. Ta je dandanes največji trpin izmed vseh stanov na Laškem.“ Orlando pravi, da stoji učiteljstvo na višku bede in gorja! Njemu se godi mnogo slabše nego industrijalnemu delavcu. Kolikor časa se pa ti vzgojitelji mladine bojujejo za svoj obstanek, ne morejo biti kos svoji važni nalogi. Orlando hoče povišati učiteljstvu plače potom posebnega novega zakona. Pripozna sicer, da delajo največje ovire prazne blagajnice, toda pristavlja pa tudi, da rajši odstopi od svoje službe, ako bi se mu ne posrečilo izvesti osnovanega načrta. — Tako je prav! Pri nas pa zahtevajo vedno več novotarij, a za učiteljevo eksistenco se ne briga nihče. Dr. Šustersič rajši podpihuje ljudstvo, da naj učiteljstvo pobije. Res, potem bo gotovo rešen slovenski narod.

Iv. B.

Učiteljske plače so izboljšali — pa ne pri nas, ampak na Tirolskem! Po novi uredbi bo dobival učitelj z zrelostnim izpričevalom 720 K na leto, učiteljica pa 600 K. Po

prebitem izpitu učne usposobljenosti bodo imeli učitelji prvih 5 let 800 K, učiteljice pa 700 K letne plače; od 6. do 20. službenega leta učitelji 1100 K, učiteljice pa 800 K; od 21. do 30. službenega leta učitelji 1300 K, učiteljice pa 900 K, od 31. leta do upokojenja učitelji 1500 K, učiteljice pa 1000 K. Službenostarostne doklade bode dobivalo učiteljstvo po dovršenem 10., 15., 25. in 35. službenem letu ter znašajo za učitelje po 125 K, za učiteljice pa po 75 K. Vsak učitelj (učiteljica) ima naturalno stanovanje in sicer brez izpričevala učne usposobljenosti eno sobo s stranskimi prostori, učitelji in učiteljice z izpričevalom učne usposobljenosti pa 3 sobe in stranske prostore. Opravilna doklada za šolske voditelje znaša za en razred 50 K, za vsak drugi razred pa poleg tega še po 20 K. Krajevne doklade znašajo za učitelje največ 350 K, za učiteljice pa največ 175 K. Te doklade deli deželni šolski svet v sporazumljenju z deželnim odborom in s prizadetimi občinami, vendar jih pa sme dež. šol. svet v sporazumljenju z dež. odborom zopet odtegniti. Učitelj, ki poučuje čez 30 teden-skih ur, dobi pri celoletnem pouku za uro na leto po 40 K, učiteljica pa po 30 K; pri samo zimskem pouku pa po 25, oziroma 15 K na leto za vsako uro. Učno osebje na meščanskih šolah bo dobivalo poleg dohodkov, ki so določeni za ljudsko učiteljstvo, še eno tretjino teh dohodkov več. Učitelji za silo bodo imeli pri celoletnem pouku 480 K, pri samo zimskem pouku pa 380 K. Izplačevanje plač bodo kakor doslej tudi v bodoče preskrbovale občine. V pokojnino se všteva po 10 službenih letih 40% in za vsako nadaljno leto pa po 2% od plače. V pokojninski zaklad bodo plačevali po novem zakonu učitelji 3%, učiteljice pa 2%, prvo leto pa 10, oziroma 7%, in v bodoče pa od vsakega izboljšanja eno leto 30, oziroma 20%. Učiteljice se ne smejo močiti. Ako se katera omoži, dobi odpravnino in sicer plačo enega leta.

Idrija je stavila v proračun za bodoče leto za mestno realko lepo vsoto 32.250 K, za podporo šolam pa 200 K. Vzlic tolikim izdatkom ni na idrijski realki šolnine, na ljubljanskih ljudskih šolah pa je!

Velika ustanova za dijake. Krakovski meščan No sakovski je te dni pri notarju zapisal vse svoje imetje, 6 milijonov kron, za ustanove gimnazijskim in vseučiliškim dijakom.

Nemščina v ameriških šolah. Nemci se ponašajo, da je Cleveland najboljša podpora nemštvu. Tam je več nemških šol, ki so imele do lani 12.000 učencev, lani pa se je število učencev pomnožilo na 19.500. Vodja nemškega pouka, prof. Waldmann, sam priznava v svojem poročilu, da velikansko naraščanje provzročajo največ otroci nenemških staršev. Ker je v Clevelandu veliko Slovencev in drugih Slovanov, najbrže tudi ti pošiljajo svoje otroke rajši v nemške nego v angleške šole, kar bi bilo obžalovati!

Potovanje pisateljev na državne stroške. Kaj takega se seveda ne godi v kulturni Avstriji ali Nemčiji, temuč v „gnili“ Danski. Znana danska pisateljica Karin Michaelis potuje s svojim možem, ki je tudi pisatelj, po Nemčiji, od tam pa se podasta v Egipt. Tudi danski pesnik Skjoldborg se mudi v Berlinu, odkoder odpotuje v Italijo. Vsi trije pa potujejo na državne stroške, da si razširijo obzorje ter si nabavijo novih snovi za literarno delovanje.

Čudna zbirka. V stanovanju nedavno umrlega pisatelja Gustava pl. Moserja so našli nad 200 parov najrazličnejših črevljev. Tu so zastopane vse vrste obnval, najrazličnejših časov in mod. Tudi raztrganih črevljev iz francoske ekspedicije na Rusko ne manjka.

Srce tolče po smrti. Ruski zdravnik dr. Kubljabko je pokazal poslušalcem srce domačega zajca, ki je toklo, dasi je bil zajček že več dni ubit. Pokazal je tudi srce neke deklice, ki je tudi tolklo, dasi je dekle umrlo že 36 ur prej. Imenovani zdravnik je namreč iznašel neko sredstvo, katero inicira v srce po smrti. In kakor hitro pride to sredstvo v srce, dasi že mrtvo, začne tolči. Ta iznajdba vzbudila je veliko zanimanje in govori se, da bo z njo dosežen vspeh pri srčnih boleznih, celo pri kapu.

Duševni delavci na Nemškem. Po najnovejši statistiki je izkazano, da se na Nemškem 475.000 oseb živi z učnostjo ali s svobodnimi poklici, in sicer 71.400 duhovnikov in cerkvenih uradnikov, 243.165 učiteljev in knjižničarjev, 8200 sodnikov, 6800 odvetnikov, 29.800 zdravnikov in zobozdravnikov, 15.000 pisateljev in žurnalistov, 17.000 steno-grafov in pisarjev, 15.000 gledaliških igralcev, pevcev in plesalcev, 40.000 slikarjev, podobarjev in muzikov.

Najmanjša država je vsekakor republika Tanarola na otoku enakega imena severno od Sicilije. Otok je bil že Rimljanom znan pod imenom Bucina, od koder so dobivali škrlatne polže. Republika obsega 22 km² ter ima razen mnogo divjih koz 170 prebivalcev. Do leta 1882. je bilo na otoku celo kraljevstvo, a ko je tega leta umrl kralj Paolo I., so prebivalci zaprli njegovemu sinu prestol ter proglasili republiko. Vsakih deset let si izvolijo predsednika, ki skrbi sam za blagor prebivalstva. Uradnikov ali vojakov seveda nimajo.

Človek in stroj. Koliko delavnih sil se je v nekaterih obrtjih prihranilo z uvedbo strojev, dokazuje neki angleški strokovnjak, ki piše: Mojster z dvema učencema zmora dandanes delo, ki je potrebovalo pred leti 1100 tkalcev. Apreturni stroji prekašajo ročno delo za 1500%. Eden delavec izdelava s strojem v gotovem času toliko konjskih podkev, kot jih je v istem času izdelalo poprej 500 pomočnikov. Stroj za izdelovanje žrebljev je zavzel prostor, ki ga je imelo prej 1000 delavcev. Pri izdelovanju papirja je stroj prekobil prejšnje delo za 95%. V lončariji izdelava eden delavec dandanes toliko kot svoječasno 1000 delavcev. Še večja razlika je pri delu v pristaniščih. Eden delavec opravi s škripcem tisto delo, ki je zahtevalo poprej 2000 mož. Spreten urar napravi s stroji na leto 200 — 300 ur ter prihrani na ta način 85% ročnega dela.

Jetika na Ogrskem. Kakor izkazuje ministrstvo notranjih zadev, je umrlo lani na Ogrskem 70.731 oseb za jetiko.

Listnica uredništva.

Na Koroško. Danes smo priobčili članek, ki smo ga prejeli pred Vašim. Vaš pa pride prihodnjič na vrsto. Glede svojega lista in „Zvončka“ bomo z Novim letom ukrenili tako, kakor je Vaša želja. Pozdravljeni! — V zadnji številki našega lista je tiskarski skrat prav grdo razsajal. Dopis iz Savinjske doline sodi pod firmo „Štajersko“, v notici „Kje ste, gospod državni pravdnik?“ se mora glasiti proti koncu „v najskrajnejšem slučaju“. Malenkosti so si cenjeni čitatelji popravili sami. — Zaradi pomnjenja prostora smo morali mnogo člankov in dopisov odložiti do prihodnjic. Če pojde tako naprej, bomo morali na vsak način gledati, da napravimo iz svojega lista vsaj — tednik.

Oklic!

Dne 6. novembra t. l. je umrl v Braslovčah g. nadučitelj Valentin Jarec. Savinjsko učiteljsko je sklenilo, da pripomore po svoji moči, da se postavi ranjkemu dostojen nagrobni spomenik.

Zato se obrača tem potom do vseh njegovih prijateljev in znancev, zlasti tovarišev, da omogočijo s prostovoljnimi darovi uresničenje te namere. Darove bomo objavljali v „Domovini“ in „Učit. Tovarišu“. Doneske sprejema podpisaneec.

Polzela, 1. decembra 1903.

Anton Farčnik,

t. č. predsednik „Sav. učit. društva.“

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1520.

Kranjsko.

Za mestne ljudske šole se je sistemizovalo IV. mesto stalnega veroučitelja s prejemki II. plačilnega razreda. Novo mesto se zasede s početkom II. tečaja tekočega šolskega leta.

Pravilno opremljene prošnje je vlagati pri e. kr. mestnem šolskem svetu v Ljubljani najkasneje do 25. decembra t. l.

C. kr. mestni šolski svet ljubljanski, dne 25. novembra 1903.

Št. 2499.

Na dvorazredni ljudski šoli v Dobrničah je stalno popolniti učno mesto.

Prošnje je vlagati tuuradno do 7. januarja 1904.

C. kr. okr. šolski svet v Rudolfovem, dne 29. novembra 1903.

Št. 2491.

Na štirirazredni ljudski šoli v Žužemberku do dne 9. novembra t. l. razpisano učno mesto se znova v stalno nameščenje razpisuje z rokom do dne 7. januarja 1904.

Že pri prvem razpisu vložene prošnje imajo tudi sedaj veljavo.

C. kr. okrajni šolski svet Rudolfovo, dne 29. novembra 1903.

Z. 2657.

An der einklassigen Mädchen Volksschule in Neumarkt ist mit Beginn des II. Semesters dieses Schuljahres eine Lehrstelle mit den gesetzmäßigen Bezügen nebst dem Genusse einer Naturalwohnung zu besetzen.

Die gehörig belegten Gesuche sind im vorgeschriebenen Wege bis zum 4. Jänner 1904 hieramt einzubringen.

K. k. Bezirksschulrat Krainburg, am 3. December 1903.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) po blagovoli zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jos. Petrič**, — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“ in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & F. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
3. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
4. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
5. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
6. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani.
7. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
8. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfvih ulicah v Ljubljani,
9. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
10. **Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvo v Prešernovih ulicah št. 50 nasproti novi pošti v Ljubljani.
11. **B. Schmeltzer**, zaloga stolov, Šelenburgove ulice v Ljubljani.
12. **Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani.
13. **Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovensko deželo v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi jugoslovanskih avstrijskih učiteljskih društev“.

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Idriji. Naročnino pa prejema gosp. Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izljadajte in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Národna tiskarna“ v Ljubljani.